

De plaats van onze kinderen naar de Heilige Schrift (III)

OPVOEDING EN ONDERWIJS

DE WARE VERROOTMOEDIGING.

Ik voor mij geloof slechts aan verootmoediging die tot bekeering leidt.

Wij willen allen ons bukken onder Gods oordeelen. Maar wie zich niet verzet tegen den antichrist, als hij er is en zich als machthebber opwerkt met terzijdestelling van het beschreven recht; die haalt het oordeel over zich en over zijn volk.

De eenige manier op Gods straffende oordeelen goed te reageeren is: elken volgenden stap op het pad der historie van volkeren en kerken te zetten in onderwerping aan het beschreven recht, aan „Mijn verbond“, spreekt de God van Jeremia en Ezechiël. K.S.

Want, en daarmee kom ik vanzelf tot het tweede, daar gaat het toch om dat onze kinderen openbaar worden als zulken, die niet uit bloed, noch uit de wil van het vlees, noch uit de wil van een man, maar uit God geboren zijn (Joh. 1:13).

Wanneer Paulus de kinderen oproept hun ouders gehoorzaam te zijn in de Here, dan staat toch dit bevel niet op zichzelf. Met hetgeen tot de mannen, vrouwen, dienstknechten en heren wordt gezegd, is ook het vermaan aan de kinderen niet anders dan uitwerking, specialisering, toepassing van de centrale oproep waarmee hoofdstuk 5:1 aanvangt: „Zijdt dan navolgers Gods als geliefde kinderen“.

In dit vermaan tot de navolging van God vat de apostel zijn voorafgaande aansporingen en bevelen samen, dit vermaan tot de navolging van God beheetst al wat hij in de hoofdstukken 5 en 6 verder zegt.

En God navolgen, wat is dat?

Wel dat is dit, dat die mannen en vrouwen, die ouders en kinderen, die door het geloof hebben afgelegd de oude en aangedaan de nieuwe mens, die naar God geschapen is, die dus de signatuur van de grote Schepper weer vertoont, nu, in hun verschillende qualiteiten, doen, zoals God doet.

Doen als God, U schrijft daar misschien een beetje van.

Er is in onze kring vele malen en op velerlei wijze bezwaar ingebracht tegen de navolging — nee nog niet eens van God, — maar van Christus, zoals die in het aan Thomas à Kempis toegeschreven boekje wordt aanbevolen, een navolging, die zou bestaan in het nabootsen, het imiteren van en dus ook het doen als Christus.

Nu nog afgezien van de verkeerde exegese van Joh. 8:12, waar ze aan werd opgehangen, een dergelijke navolging kan en mag niet worden nagestreefd, zo is gezegd.

En volkomen terecht!

Alleen, waarom kan en mag dat dan niet?

Omdat nabootsen, het doen als, als zodanig onschriftuurlijk is, zodra het met Christus in verbinding wordt gebracht?

Maar wat zegt Paulus in 1 Cor. 11:1? „Weest mijn navolgers, gelijk ook ik van Christus“. Voor „navolger“ gebruikt hij dan een woord dat letterlijk „nabootser“ betekent. Zoals hij Christus dus nadoet, zo moet op haar beurt de gemeente hem weer nabootsen.

In dit nadoen, dit doen als, deze nabootsing als zodanig zit het onschriftuurlijke van een navolging à la Thomas dan ook niet.

Dat zit in de wijze waarop Christus wordt nagevolgd, de manier waarop dat nu gebeurt.

In Zijn ambtelijke dienst kunnen en mogen we niet proberen Christus na te volgen. Want wel bekleeden we als Christenen hetzelfde ambt als Christus, zijn we, als Hij, geroepen en gezalfd profeten, priesters en koningen Gods, maar al hebben we hetzelfde ambt, we hebben niet dezelfde ambtelijke opdracht als Christus. Die is voor Hem als tweede Adam geheel enig en betreft niet alleen het profeet, priester en koning zijn, maar het hoogste Profeet, enige Hogepriester, en eeuwige Koning zijn.

In die Hem geheel eigene, en enige ambtsdienst Christus willen nabootsen, het betekent dan ook Zijn Heilandswerk aantasten en Hem de eer roven de Knecht des Heren en als zodanig de enige en volkomen Zaligmaker te zijn.

Maar nog eens in Zijn ambtelijke dienst kunnen en mogen we Christus dan ook niet proberen na te volgen. Christussen, zoals Thomas toch eigenlijk van ons maken wil, we mogen zelfs niet zoeken het te zijn.

Des te meer moeten we echter er naar staan Hem na te volgen in Zijn ambtelijke gezindheid en liefde en gehoorzaamheid.

Dat bedoelt Paulus, wanneer hij de Corinthiërs vermaant hem na te volgen, gelijk hij ook Christus navolgt. En daartoe worden we opgewekt wanneer dezelfde apostel er in Filippenzen 2:5 op aandringt, dat „dat gevoelen in ons zij, hetwelk ook in Christus Jezus was“. Dat staat de apostel Petrus voor ogen, wanneer hij wil dat wij Christus' „voetstappen“ zullen „navolgen“ (1 Petr. 2:21). En dat beweegt de apostel Johannes, wanneer hij in 1 Joh. 4:17 schrijft: „Hierin is de liefde bij ons volmaakt — opdat wij vrijmoedigheid mogen hebben in de dag des oordeels — dat gelijk Hij is, wij ook zijn in deze wereld“, of zoals Prof. Greijdanus vertaalt: „dat wij in deze wereld zijn, zoals Hij“. Daarom vraagt de Heiland Zelf, wanneer Hij oproept om van Hem te „leren“, dat Hij zachtmoedig is en nederig van hart (Matth. 11:29).

Te wensen als Jezus te zijn, het is dan ook helemaal niet onschriftuurlijk. Laat dat bij onze kinderen en bij ons erbij maar levend zijn, en laten we daar maar om bidden. Als die wens dan ook maar een schriftuurlijke inhoud verkrijgt en daarmee niet wordt geknoeid, zoals dat in het bekende versje geschiedt. Want Christus moet wel nagedaan, maar dan op de wijze, die ons als Christenen past.

En precies zo staat het ten opzichte van de na-

volging Gods, waartoe we worden opgewekt in Ef. 5:1. De apostel gebruikt hier voor navolger hetzelfde woord, dat hij ook bezigt in 1 Corinthhe 11 vs 1, dat zoals we straks zelden eigenlijk nabootser betekent.

Met de mannen en vrouwen worden de kinderen dus wel echt tot een „doen als God“ opgeroepen. Dat hij van hen echter, evenmin als Christussen, even zoveel Goden wil maken, dat het dus ook hier alles aankomt op de wijze, waarop God wordt nagedaan, dat blijkt. God zullen zij navolgen, maar dan, zoals de apostel eraan toevoegt: „als geliefde kinderen“.

En met dit laatste ontvangt het apostolisch vermaan zijn motivering, maar ook zijn beperking. Het krijgt z'n motivering, want als Gods kinderen — en dat zijn de gelovigen, nieuwe mensen als ze zijn — hebben ze de roeping te doen zoals God doet, en daarin Zijn beeld te vertonen.

En het krijgt z'n beperking, want als Gods kinderen zullen ze dat doen, op de plaats, waar ze als kinderen zijn gesteld — en dat is niet aan het hoofd van het huishouden Gods, maar als leden erin — en in de natuur, waarin ze als kinderen geschapen en herschapen zijn — en die is niet goddelijk, maar menselijk — en op de wijze, die hen als kinderen past — en die is voor kindertjes anders dan voor Vader. —

Om een voorbeeld te noemen aan onze verhoudingen ontleend: als vader doen, dat betekent voor de kinderen niet dat ze nu in vaders stoel aan tafel gaan zitten en vaders plaats op kantoor of waar ook innemen, maar dat ze, als vader punctueel is, het ook zijn, en dus op tijd niet op zijn, maar op hun stoel zitten en niet op zijn kantoor, maar op hun schóol zijn. En als vader ijverig is in zijn werk, zij het dan ook zijn, niet in het zijne, maar in het húnne, enz. Op kin-

De strijd tegen het dirigisme in de maatschappij (II, slot)

POLITIEK EN SOCIAAL LEVEN

Nadat wij in ons eerste artikel een eigen samenvatting hebben gegeven van hetgeen dr Zeegers onder onze aandacht heeft willen brengen, moet nu allereerst de vraag worden gesteld, wat de schrijver precies onder dat grote kwaad van het dirigisme verstaat. Hij geeft daarop antwoord door tegenover elkander te plaatsen de door hem voorgestane markteconomie en het door hem afgewezen dirigistische stelsel. Van de markteconomie zegt hij, dat in dit stelsel de vraag wat, hoeveel en tegen welke prijs er geproduceerd kan worden op de vrije markt, haar antwoord vindt. De schrijver is van oordeel, dat daarbij in het algemeen, en hij laat deze laatste drie woorden cursief drukken, de ordening plaats vindt door de wet van vraag en aanbod. Het moet ons opvallen, dat de schrijver zich hier enigszins terughoudend, gereserveerd, uitdrukt. Zonder restricties is deze zaak ook blijkbaar weer niet, want hij merkt op, dat die regeling door de wet van vraag en aanbod niet uitsluit, dat op bepaalde gebieden min of meer natuurlijke (ook dat is niet erg vaststaand in zijn bepaling, G.) monopolies bestaan of dat de prijsvorming enigermate (hoeveel en door wie of wat? G.) wordt beïnvloed. Wanneer wij hierop de aandacht vestigen, dan is het om duidelijk te maken, dat de beschrijving van dit stelsel van markt-economie, die hier gegeven wordt, niet al te duidelijke contouren heeft. Daartegenover dan stelt de schrijver het dirigistische stelsel, waarin de Overheid „dirigeert“, vandaar de naam. Daarbij vindt de ordening niet spontaan plaats, doch van hogerhand en door middel van ambtelijke instanties. In het dirigistische stelsel acht de schrijver de beslissing niet te liggen bij de individuele burgers, zoals bij de markt-economie, maar bij de Overheid, die het behoefteschema bepaalt.

Deze omschrijving van het dirigisme als een economisch stelsel, waarbij de Overheid dirigeert, doet als vanzelf deze vraag opkomen: Mag dan de overheid ten opzichte van het economisch leven in het geheel niet dirigeren, en dat nimmer? Deze principiële vraag, die o.i. onder ogen gezien moet worden, ook door hem, die zich tegen het dirigisme verklaart, is hier door de schrijver goeddeels uit de weg gegaan, althans niet verantwoord beantwoord. Doch daaraan is het dan o.i. wel te wijten, dat de verdienste, die zijn boek ongetwijfeld heeft, in de aanwijzing van bepaalde uitwassen van de tegenwoordige plan-economie, niet tot haar recht komt. Men kan voorstander zijn van een economisch stelsel, waarbij de wet van vraag en aanbod zoveel mogelijk het economisch levensbeeld bepaalt, en daarbij toch erkennen, dat, wanneer land en volk in zeer precarie toestand verkeren, de Overheid zich ook met de economie mag en zelfs moet bezig houden. Is het b.v. niet de taak van de Overheid, wanneer er grote schaarste heerst aan goederen, die voor het levensonderhoud vitaal zijn, om door

afkondiging van wetten, die het hamsteren en de opdriving der prijzen tegengaan, de ontwrichting te stuiten? Kan het verantwoord worden geacht, in een tijd van zeer grote woningschaarste verhuur van woningen geheel aan de vrijheid van de huiseigenaren over te laten en een te verwachten ongebreidelde verhoging van de huishuren de vrije loop te laten? Moet in zulk een tijd de Overheid niet regerend ingrijpen? Kan de Overheid in een tijd, waarin velen met angst zijn vervuld, wat het nationale leven betreft met het oog op internationale dreiging, ieder maar de vrijheid laten met zijn geld en goed weg te trekken, waarheen ter wereld hij maar wil? Wie nu hierop zou antwoorden, dat in dezen alles zou dienen te worden overgelaten aan het vrije spel van krachten en tegenkrachten, zou o.i. ten opzichte van de taak der Overheid een onjuiste opvatting aan de dag leggen. Ook wij zijn tegenstanders van onnodige, overbodige verordeningen, die de vrijheid van handelen aan de ondernemers te sterk aan banden leggen; ook wij zijn van oordeel, dat de huurstop, zoals deze is toegepast, een onrechtvaardige verdeling van lasten heeft gebracht, zeer ten nadele van de huiseigenaren; ook ons wil het voorkomen, dat de deviezenbeperkingen niet zo tot in het uiterste dienden te worden doorgevoerd, al is er in deze ook wel enige verzuiming te bespeuren; ook wij zijn juist in deze overdriving van in hun oorsprong niet geheel en al verwerpelijke maatregelen der Overheid het ook door ons als zodanig genoemde dirigisme de kop opsteken, doch dit alles neemt niet weg, dat wij in moeilijke omstandigheden aan de Overheid in deze wel degelijk een regeermacht toekennen, ter bestrijding van het kwaad, wanneer vrijheid in losbandigheid ontaardt. Ook de schrijver zelf ontkent niet, dat de Overheid in deze een taak kan hebben. Op blz. 13 verklaart hij b.v. toe te juichen, het onlangs openbaar gemaakte „voorontwerp wet op de economische mededinging“. Ook dit gaat in de richting van een bepaald „dirigeren“ door de Overheid op economisch terrein. Voorts verklaart de schrijver enige bladzijden verder op pag. 23, dat hij ten aanzien van de distributie en prijsbeheersingsmaatregelen van oordeel is, dat de overgrote meerderheid van deze maatregelen inderdaad onvermijdelijk is geweest. Hij zegt dan zelf, dat zijn kritiek daarop detailliekritiek is en over het algemeen geen principiële karakter draagt. Hij is van oordeel, dat deze maatregelen zijn te beschouwen als passende in het kader der markteconomie, die nu eenmaal niet buiten spelregels kan en als verklaard door de onvermijdelijkheid der oorlogsomstandigheden. Doch daarmee is meteen aangegeven, dat voor een principiële en ook in de praktijk vast te stellen onderscheid of tegenstelling tussen dirigisme en markteconomie zeer scherp analytisch onderzoek vereist is, waarbij de zaken zo zuiver mogelijk dienen te worden bepaald en tegenover elkander afgewogen. Zo zou het b.v. o.i. niet geheel verantwoord zijn, om

Loonen uitkeeren valt nooit mee. Maar vooral profeten belonen is een moeilijke kunst.

Profeteeren moge zwaar zijn, belooning van den profeten kan meer dan éénmaal zwaarder heeten naar recht.

Het loon eens profeten, dat trekt des profeten Zender zich aan.

Wie niet gehuiverd heeft als hij aan een profeten zijn „loon“ uitkeert, die heeft achter den profeten den alwetenden God niet gezien. En God taxeert altijd zuiver.

De eenige wijze, om het graf van de profeten in eere te houden, is deze, dat men hun testament vervult.

K. S.

het beleid van de tegenwoordige Overheid in alle delen met de naam van dirigisme te bestempelen. Naar het ons voorkomt zijn in de regering zowel de overdrijvende dirigisten als de weifelaars en de anti-dirigisten vertegenwoordigd. Tal van maatregelen van de Minister van Financiën uitgaande, dragen, zoals de schrijver terecht opmerkt, duidelijk het kenmerk van te zijn voortgekomen uit en te zijn gedragen door een dirigistische overtuiging. Hetzelfde geldt ook ten aanzien van de Minister van Landbouw, doch het zou o.i. onverantwoord zijn, dit ook te zeggen van het Ministerie van Economische Zaken. Wanneer men dit Ministerie ziet ijveren voor Liberalisatie van het handelsverkeer en daarbij zelfs niet volhardend zonder ook maar de toevlucht te willen nemen uit rechtmatige zelfverdediging tot het wapen van verhoging der invoerrechten wanneer anderen prompt de liberalisatie laten volgen door verhoging van het invoerrecht om daardoor het effect van de liberalisatie praktisch ongedaan te maken, kan men moeilijk zeggen, dat een dergelijke gedragslijn het stempel draagt van het dirigisme. Daarbij kan ook nog gewezen worden op het feit, dat, zodra de verhoudingen weer normaler begonnen te worden, de toestand althans overzichtelijker was geworden, de Minister van Economische Zaken de recente beschikking inzake de beperking van de handelsmarges introk. Wij willen daarmede allermint de ogen sluiten voor het feit, dat op tal van andere punten het verkrijgen van grotere vrijheid voor het bedrijfsleven van veel belang zou zijn en nog achterwege bleef, doch wij zijn voor onszelf geneigd, dit op rekening te brengen van het compromissachtig karakter van het tegenwoordige overheidsbeleid als totaliteit gezien.

De schrijver is o.a. terecht van oordeel, dat dit de grote moeilijkheid is, dat men in Nederland niet principieel stelling neemt tegen het dirigisme. Juist met het oog op deze dringend nodige principiële behandeling van de zaak, hadden wij gaarne gezien, dat de schrijver zijn boek anders had opgezet, minder spectaculair, meer principieel. Wij hopen dan ook, met alle waardering hiervoor, dat hij een bijdrage levert om ons volk de ogen te openen voor de gevaren, die het bedreigen, dat de schrijver toch nog eens de tijd zal vinden, om de scherpe observaties, die hij op menig punt aan de dag legt en de principiële gedachten, die thans door de tekst verspreid liggen, samen te bundelen in een constructieve studie om ons volk wakker te maken ter onderkenning van het grote gevaar van het sociaal en economisch dirigisme, dat ons nationale leven dreigt te verlammen. Veler ogen zijn nu nog voor dit gevaar gesloten, menigeen vindt het nog niet zo kwaad, wanneer vaderlijke Staat zich met alles en nog wat inlaat, terwijl toch bestendiging van verregaande bemoeiing van de Overheid met het economisch leven, verder dan door de omstandigheden dringend vereist is, om van het opsluiten van de nationale economie in de ketenen ener publiekrechtelijke dwang-organisatie nog maar te zwijgen, verdergaande aantasting van onze nationale welvaart ten gevolge zal hebben. En dit, omdat het ons volk geleidelijk berooft van de talenten, het initiatief, de energie en de kundigheid van de ervaren ondernemers in ons vaderland, wier projecten nog altijd meer crediet verdienen dan de ideeën der plan-economisten.

Wanneer wij met de schrijver van oordeel zijn, dat het moet komen tot een principiële bestrijding van het sociaal en economisch dirigisme, dan houdt dit ook in, dat deze bestrijding dan alleen de naam van principieel zal verdienen, wanneer wij ook in deze ons laten leiden door het Woord Gods, en aan onze Overheden voorhouden, dat God ook van hen verlangt, dat zij de omtuining, welke God gesteld heeft om de eigendom van de mens, opdat hij zich in deze positie als rentmeester Gods met eigen verantwoordelijkheid en bevoegdheid zou gedragen, zullen erkennen en respecteren. Doch wie zo tegen het dirigisme zal willen strijden, hij zal dit kwaad moeten onderkennen en tekeer gaan overal, waar men op onrechtmatige wijze de vrijheid van de Christenen op dirigistische wijze in de klauwen wil slaan. Dr. Zeegers begint daarom — zoals wij hem al eens persoonlijk mochten voorhouden — met de strijd aan te binden, gelijk wij dat reeds jaren geleden mochten doen, tegen het kerkelijk dirigisme, dat helaas hem nog steeds gevangen houdt. Wij spreken deze wens uit ter wille van de eenheid in het leven, die er ook in deze bij ons allen moet zijn.

P. GROEN.

De Bell-Ringers in 1880

Kuypers protest tegen het optreden der „Bell-Ringers“, waardoor ons christelijk publiek zich beet genomen voelde, ontlokten in de pers felle reacties, zeiden we. Het was Prof. Dr F. L. Rutgers, die in De Standaard van 2 Dec. 1880 een artikel schreef onder de titel: „De Engelsche klokkenspelers in de Parkzaal te Amsterdam“. Rutgers vertelde daarin, dat hij, gelijk honderden, naar de Parkzaal was gegaan in de stellige overtuiging, dat die uitvoering een christelijk karakter zou dragen. Maar ook Rutgers achtte zich bekocht.

Wat hadden die „Bell-Ringers“ dan wel op hun geweten?

Rutgers zegt er het volgende van:

„Er is nu eenmaal in het Hollandsch geen ander woord voor hetgeen deze zangers aan hun zingen toevoegden. Het was niet geestig, noch komisch, noch aardig, noch iets dergelijks; het was enkel „koddig“, toen in het eerste liedje, zonder dat de woorden daartoe ook maar enigszins aanleiding gaven (eerder het tegendeel, want het was juist bij de telkens wederkerende wensch, dat levensverbetering even goed gaan mocht als het ketellappen) de zangers gedurig met een kluchtig gezicht elkander toeknikten. Evenzoo toen in het tweede liedje een hoofdzaak was, dat verliesdheid zoo aanschouwelijk mogelijk werd voorgesteld; en toen in een ander liedje een regel, waarom anders geglimlacht (de wensch namelijk van een rijzig man naar een kleine vrouw) aanleiding gaf tot een lang aanhoudende uitbarsting van schaterlachen. En 't was ook niet anders dan „grappenmakerij“, toen in het laatste liedje, de zangers achter gordijnen gingen, groote gekleurde slaapmutsen opzetten, en daarop, het hoofd door de gordijnen stekende, alsof zij reeds te bed waren, een „goeden nacht“ elkander toezongen en toeknikten. Door dat alles, in verband met de strikt in acht genomen „neutraliteit“, kreeg de gansche zaak het karakter van een „openbare vernakelijkheid“, die niets anders dan „vermakelijkheid“ zijn wilde. En op mij, gelijk op velen, was toen de indruk deze: Als we geweten of vermoeden hadden, wat het zijn zou, waren we niet gekomen.....“

Gelijk we eer schreven, was het de bedoeling van deze „Bell-Ringers“ volkszonden als drankmisbruik en dergelijke, te bestrijden. Maar Rutgers stelt de vraag of daarmee het optreden van deze grappassen was goed gepraat.

Tenslotte trekt hij deze conclusie:

„Om andersdenkenden zoo mogelijk te overtuigen moet de gansche zaak principieel worden toegelicht en behandeld; waarbij uit den aard der zaak allerlei vragen ter sprake komen: als b.v. wat de apostelen onzes Heeren in gelijksoortige omstandigheden en ter bestrijding van gelijksoortige volkszonden hebben aangeraden en gedaan; wat er in de Christelijke Kerk vóór en tegen de niet-zedenkwetsende openbare vernakelijkheden al zoo in het midden is gebracht; of een christen ook beproeven mag, met neutrale middelen heerschevende zonden te bestrijden, en of niet, zelfs wanneer die pogingen gelukten, aan de eene zijde meer zou verloren worden dan men aan de andere zijde gewonnen had; of niet soms het middel, dat misschien een enkel jongeling van verkeerde gezelschappen afrekt, bij een tiental grooter aantal de uitwerking heeft, dat zij van een ernstige levensbeschouwing tot geheelen wereldzin komen; en nog veel meer andere even gewichtige vragen. Ik noem die hier slechts, en laat de behandeling van dit punt geheel over aan de redactie van De Standaard, die ze reeds heeft toegezegd.....“

Wij hebben deze citaten gegeven, omdat we er mede wilden laten zien, hoe in de tachtiger jaren der vorige eeuw ons gereformeerde volk dacht over het „publiek vermaak“, uit welk een geheel andere mentaliteit zij geleefd hebben dan wij tegenwoordig doen.

Men stelde het zich eens voor: die Bell-Ringers hadden, blijkens wat Kuyper en Rutgers vertelden, niet anders gedaan, dan wat onschuldige grappjes verkopen. Het allerergste was de slaapmutsen-geschiedenis. Kuyper zelf schrijft hiervan:

„Echte potsen en plassen-grappen zijn er uitgevoerd. Men heeft met mimiek gekunsteld, en met 't trekken van allerlei gekke gezichten, met dol en gemaakt lachen, met als kevers op elkander te springen, en ten slotte zelfs door, met slaapmutsen op, te doen alsof men zou uit bed stapte, precies gedaan wat Boas en Judels in zijn kermis tent laat doen.....“

Ons volk vond dat héél erg.

Zó was het onder ons nog in 1880. Nu, in 1952, zullen velen er om glimlachen en wanneer we er mede vergelijken, wat er tegenwoordig in onze christelijke kring zo al gebeurt bij jaarfeesten, jaarvergaderingen van jeugdverenigingen en bij de avondjes, die de leerlingen der middelbare scholen geven, om nog maar te zwijgen van wat de studenten uithalen, dan komt ons heel gemakkelijk de vraag over de lippen: was dát nu zo erg van die „Bell-Ringers“, dat er weken achtereen in de bladen over geschreven moest worden?

We moeten hierbij wel in rekening brengen, dat ons gereformeerde volk uit die tijd nog radicaal anders stond tegen alles wat we „publiek vermaak“ plegen te noemen. Onze levensstijl was volstrekt afwijzend tegenover deze dingen.

En nu staan wij voor de vraag: wanneer leefden wij nu overeenkomstig de wil des Heren: toen of nu? Het is dezelfde vraag welke Rutgers in zijn Stan-

daard-artikel stelde. Ook Rutgers begreep, dat alleen het Woord Gods hier beslissend kan zijn. En Kuyper is dan ook in een serie Standaardartikelen op deze vraag ingegaan. Gelijk hij dat steeds placht te doen, ging hij eerst breed in op de historie, vertelde hoe Luther en Calvijn er over dachten, wat in de kring der Reformatie allengs gewoonte werd, om dan over te gaan tot ontwikkeling van de stelling: „Zoo eeren we dan de Kunst als een heilige gave Gods, en het Vermaak als een door God gewilde ontspanning, mits beide gebonden aan Gods heilige wet“.

Daarbij komt hij tot de conclusie, dat het toneel als in strijd met deze heilige wet Gods door ons nooit aanvaard mag worden. Het zwaartepunt ligt bij Kuyper in het onoverkomelijke bezwaar van het eigenlijke acteren. Hij zegt er het volgende van:

„Een goed acteur n.l. moet, zal hij slagen, zoo geheel inleven in de rol, die hij speelt, dat het publiek van geen spel iets merkt, maar meent realiteit voor zich te zien. Zoolang ge nog onder den indruk blijft: „die man is niet de koopman van Venetië, maar speelt er voor“, „die man is niet Macbeth, maar doet alsof hij het was!“ is het hoogtepunt der dramatische kunst nog niet bereikt. Tot die hoogte klimt de acteur eerst dan op, als hij zoo volmaakt Macbeth voorstelt, dat hij vergeet waar ge zit, en meent Macbeth in levenden lijve voor u te zien.

En dit inleven in de rol van een ander persoon; na-doen wat die andere persoon ondersteld wordt gedaan te hebben; dat doen alsof men een hartstocht in zich had, die slechts geveind is; dat zweren van een liefde, die geheel denkbeeldig blijft; dat inleven in een haat, dien men niet kent; kortom dit stelselmatige onwaar zijn is, naar onze overtuiging, schadelijk voor eens Christens leven, en aldus voor den Christen ongeoorloofd.

En bleef het nu nog maar bij zulk een enkele voorstelling, we zouden er niets van zeggen. Maar zie, zulk een acteur is nu, zal hij waarlijk kunstenaar worden, gedoemd, om al de dagen zijn levens met dat inleven in het onware bezig te zijn.

Wees u zelf, kom tot u zelf, schud af de valse dubbelgangers, die ge met u omdraagt, is de vermaning van diepen ernst, die in Jezus' Naam tot alle ziel uitgaat. En zie, hier zult ge een mensch nemen en tot hem zeggen: „Leer af oolt u zelf te zijn, zoek van uw eigen wezenlijk hart zo ver immer mogelijk af te zwerfen, en span er al uw krachten op in om aldoor een andere te schijnen dan ge wezenlijk zijt“.

Dit nu is zonde, is stelselmatig aankweken van het onware, en we achten het ondenkbaar en volstrekt onmogelijk, dat iemand, zonder een voor ons bijna onbegrijpelijke genade, door zulk een leven van onware gestalten door zou gaan, zonder dat dit leugenachtige zijn Christelijk karakter aantastte en vernielde wat er reins, en edels eens in zijn hart had gesproken“.

Met dit argument acht Kuyper het toneel voor ons als afgedaan.

Wanneer er dan ook in zijn tijd reeds hier en daar in Christelijke kring anders over gedacht wordt, gaat zijn dringende waarschuwing tegen hen uit en constateert hij het als een droef feit, dat, wat voorheen nooit gebeurd was, in zijn dagen plaats vond, dat „christenen, die den Zone Gods hun kinderen in den Doop opdragen, diezelfde kinderen den weg vrij gaven, naar, om nu van niet erger te spreken, de hoogst gevaarlijke tempelen der dramatische kunst“.

Er is sindsdien onder ons wel héél veel veranderd. Of Dr Buitendijk dit alles „nu op de keper beschouwd“ heeft, hopen we volgende keer te bezien.

R. v. R.

GRONINGER Brieven

Amice frater,

Op twee vijanden van de volken van West-Europa wees ik, n.l. het utilitarisme, dat de volken gelukkig wil maken door een belofte van maatschappelijk welzijn, voor de grootst mogelijke meerderheid; de minderheden worden dan verwaarloosd. Daarna het perfectionisme, dat alle dingen door menselijke wijsheid en kracht goed zal maken. Thans komt een derde vijand aan de beurt, die pacifisme heet.

Daar is een gedurig roepen om de vrede. Men conferereert er over, men wil daartoe een nieuwe grote staat, West-Europa, en offert er de nationale zelfstandigheid voor op, wat inzonderheid de kleinen zal treffen. Men is bezig met de opbouw van een sterk leger en ziet geen ander gevaar dan dat dreigt van achter het ijzeren gordijn, het communisme, terwijl men feitelijk zich zijn gedrag door die vijand laat voorschrijven. De revolutie, dus zei Napoleon, wapent zich met de bajonet, thans vliegtuig en atombom, en feitelijk is deze revolutie aan beide zijden van het ijzeren gordijn. En het zal blijken, als men de kern der wereldhistorie zó ziet, dat de meest consequente het wint.

De grote fout, die zelfs door een zgn. christelijke vredesbeweging niet wordt gezien, ligt, voor wie de Schrift gehoorzaamt, voor de hand. Zij is deze, dat vrede, evenmin als geluk en verbetering van het leven, nimmer doel kan zijn, maar altijd vrucht moet

wezen. De de grond Men de gezin van kinderen. wijl aller huiskame Een o heeft in anarchie. Deze p verward, spoed ste als vruch kan wuc nieuw. Z de val. Op twi Vooree het kenn bels tore thans. O Het z daardoor. Het rj meinsc rj en daart zich te c Maar e geweld e Het c van de l ging om een steed Moet i relds ider tus voor tegen ha Het ve noemen, politici h en die w Maar i kant ook minister een Fran Men m veel van Zetten die met werd ver Gelukk desmachti tenrijke der, die Maar i kracht, v de vrijhe Was h vrede do En wa wijdde aa Dan ko worpen, groter kn de werel nog op S en vertel Heeft v Europa; derduize of blozen Het he ter Schu moedig n dat de v En het lijd telijk har Ik dael dagen to sonde, te Dat me echter zo wereldest mijn bev ende ver Wie de is het tw die door a te waarb steeds g vrede da heid van Daarto len onto gemeenij heeft ges voorkom dagen, d ren tusse Het is maar di kunnen z had in ee de geeste De vre